

УДК 315:378.4:331:101]-057.87(477.83)

DOI <https://doi.org/10.32782/2226-2008-2023-4-20>*І. Л. Чухрай* <https://orcid.org/0000-0002-4122-2182>*М. М. Нечипір* <https://orcid.org/0009-0007-2997-0958>*Д. Т. Грушківська* <https://orcid.org/0000-0002-0051-279X>*І. Я. Городецька* <https://orcid.org/0000-0003-0265-5505>*О. М. Корнієнко* <https://orcid.org/0000-0002-6471-9300>

ДОСЛІДЖЕННЯ НАМІРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СТАРШОКУРСНИКІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Львів, Україна

УДК 315:378.4:331:101]-057.87(477.83)

І. Л. Чухрай, М. М. Нечипір, Д. Т. Грушківська, І. Я. Городецька, О. М. Корнієнко
ДОСЛІДЖЕННЯ НАМІРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СТАРШОКУРСНИКІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Львів, Україна

Метою дослідження було визначення пріоритетів у виборі місця праці за результатами опитування 126 старшокурсників фармацевтичного факультету Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Анкетування було проведено за допомогою сервісу Google form. Використані методи аналізу, синтезу та узагальнення.

Встановлено, що в основному майбутні магістри фармації надають перевагу роботі в аптечних мережах приватної форми власності, бажать працювати у будні чи позмінно вдень. 42% опитаних вказали на очікуваний рівень зарплати до 15 000 гривень, що відповідає середній зарплаті для фармацевтів по Україні. Основними критеріями вибору місця праці є можливість кар'єрного росту, зручне розташування та матеріальна компонента. Більшість респондентів визначили сайт work.ua як основне джерело інформації про вакансії.

Ключові слова: магістр фармації, мотивація, анкетне опитування.

UDC 315:378.4:331:101]-057.87(477.83)

I. L. Chukhray, M. M. Nechypir, D. T. Hrushkovska, I. Ya. Horodetska, O. M. Korniyenko
STUDY ON THE PROFESSIONAL REALIZATION INTENTIONS OF SENIOR STUDENTS AT THE FACULTY
OF PHARMACY, DANYLO HALYTSKY LVIV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY

Danylo Haltsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

Medical and pharmaceutical professions hold significant social importance, playing a crucial role in life and health. The complexities within the pharmaceutical system, particularly in the context of martial law, bring forth new and heightened requirements for the training of pharmaceutical specialists. A key internal factor influencing the growth of future professionals is their professional motivation, a trait cultivated and developed during their training.

The purpose of the present study is to identify priorities in selecting a workplace, drawing insights from a survey conducted among 126 senior students at the Faculty of Pharmacy of Danylo Haltsky Lviv National Medical University. The survey was conducted through the Google Forms service, using methods of analysis, synthesis, and generalization.

The findings reveal that the majority of future pharmacy masters express a preference for employment in private pharmacy chains, with a preference for weekday or day-shift work. Approximately forty respondents indicated an anticipated salary level not exceeding UAH 15,000. This aligns with the average salary for pharmacists in Ukraine, albeit slightly lower. Respondents highlighted factors such as opportunities for career growth, a convenient location, and a performance-based higher salary as crucial considerations when selecting a workplace. The majority identified the job search site www.work.ua as their primary source for information regarding vacant positions.

Key words: Master of Pharmacy, motivation, questionnaire.

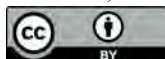
Вступ. Одними із найбільш важливих критеріїв досягнення життєвого успіху є слідування обраній професії та застосування професійних умінь [1]. Внутрішнім чинником зростання професіоналізму майбутнього фахівця є професійна мотивація, яка формується і розвивається ще під час навчання [2].

Професії медико-фармацевтичного напрямку є соціально важливими, а їхнє значення для життя та здоров'я – особливим. Відповідно, професія фармацевта має свої характерні риси й специфічні ознаки. Сучасний фармацевтичний ринок потребує висококваліфікованих фармацевтичних кадрів, які мають різнобічні знання та вміння, такі як стратегічне мислення, організаторські здібності, здатність використовувати

інформаційні та комунікативні технології. Складнощі функціонування фармацевтичної системи в реаліях воєнного стану висувають дедалі вищі вимоги щодо підготовки фармацевтичних фахівців (ФФ).

Було проведено низку досліджень, які стосувалися питань вибору фаху та намірів професійної реалізації фармацевтів. Зокрема, вивчення мотивації вибору професії студентів Саудівської Аравії вказують, що вплив сім'ї (66,6%), пошук роботи з різноманітними можливостями (81,7%) та бажання працювати за професією, пов'язаною зі здоров'ям (83,4%), були основними причинами здобуття фаху фармацевта. Хоча лише 58% респондентів підтвердили, що, якби мали можливість знову обрати програму бакалаврату, вони все одно вибрали б фармацію. Робота лікарняним клінічним фармацевтом була найпопулярнішим планом майбутньої кар'єри, на який вказали 83,2% респондентів [3].

© І. Л. Чухрай, М. М. Нечипір, Д. Т. Грушківська та ін., 2023

Стаття поширюється на умовах ліцензії

Дослідження професійних уподобань і факторів, що впливають на майбутній вибір професії, серед студентів-фармацевтів Судану вказує, що в цій країні спілкування з практикуючими фармацевтами (71,8%), хороший соціальний статус (63,6%) та матеріальний складник (78%) були основними чинниками вибору сфери кар'єри. Найбільш пріоритетним місцем праці для студентів є клінічна фармація (30%), за нею йдуть наукова діяльність (12%), фармацевтична промисловість (11%) та громадська аптека (10,5%). Цікавим є те, що приблизно 20% учасників повідомили, що надають перевагу переїзду за кордон для роботи [4].

У Лівані було проведено дослідження, яке вивчило погляди студентів на здобуття фармацевтичної освіти та їхні майбутні прагнення. Встановлено, що причинами вибору професії фармацевта були рекомендації сім'ї (87%), друзів (26%) та схвалення шкільних вчителів (20%). Основними стимулами вибору фаху були різноманітність кар'єрних можливостей, гнучкий графік роботи, безпека, висока заробітна плата, а також бажання працювати на державній службі та зміцнювати здоров'я. Стосовно задоволеності, то 88% пишалися вивченням фармації, а 66% обрали б навчання фармації, якби вони знову вибирали програму навчання. Надалі 68% студентів розглядали можливість працювати в громадській фармації, 66% – у лікарняній фармації та 60% – в академічній фармації [5].

У результаті вивчення думки студентів-фармацевтів останнього курсу навчання в Австралії встановлено, що інтерес до здоров'я та медицини був найважливішою причиною вибору професії фармацевта. Переважними були наміри після закінчення навчання працювати в громадських аптеках, за якими слідувала лікарняна фармація [6].

Зміни в професії фармацевта означають, що здобуття фаху фармацевта більше не може слугувати кінцевою точкою професійної підготовки в галузі фармації. Для надання високоякісних медичних послуг необхідне постійне навчання. Інвестиції в освіту та підготовку медичних, у тому числі фармацевтичних, працівників не лише позитивно впливають на рівень зайнятості та економічне зростання, але й призводять до значного покращення стану здоров'я населення. За результатами досліджень, проведених у США, Австралії, Великобританії, Канаді, Лівані, Бельгії, Іспанії, Малайзії, Об'єднаних Арабських Еміратах, Катарі та Єгипті, встановлено чотири фактори, які можуть впливати на участь фармацевтів у діяльності з професійного розвитку: ставлення, доступ до освіти на основі потреб, система підтримки та професійна політика [7].

Основним стимулом до праці для вітчизняних ФФ є фінансовий [8]. Результати проведеного анкетування 348 ФФ стосовно задоволеності їх матеріальною та моральною стороною роботи показали, що більш ніж 9 з 10 ФФ вважають недостатньою свою оплату праці за виконаний ними обсяг роботи. При цьому низький рівень застосування роботодавцями заохочень за трудову діяльність є причиною зневіри ФФ у вибраному фаху [9].

Вагомим мотиваційним чинником для фармацевтів, окрім матеріального, є можливість особистісної реалізації [8]. Серед інших мотивувальних чинників ФФ

насамперед оцінили важливість поваги колег, належного морального клімату в колективі, хороших умов праці та поваги відвідувачів аптек [9]. Можливість підвищувати професійний рівень є переважаючою мотиваційною практикою роботодавців у фармацевтичній галузі [8]. Опитування, проведене серед 147 ФФ стосовно відношення до навчання показало, що більша половина опитаних (55,3 %) вважають, що їхній професійний рівень є недостатній і у них є потреба в навчанні [10].

Опитування студентів закладів вищої освіти, проведене компанією GfK Ukraine, показало, що більшість студентів здобуває вищу освіту, щоб мати можливість отримати хорошу роботу в майбутньому, а також щоб здобути знання та навички, які знадобляться в професійній діяльності [11]. Вища освіта в цілому, зокрема і фармацевтична, є засобом досягнення високої професійної кваліфікації, підвищення соціального статусу, ефективної соціальної та індивідуальної самореалізації [12].

За результатами дослідження, проведеного серед студентів Національного фармацевтичного університету, стосовно мотивації професійної діяльності встановлено, що першокурсники спираються, як правило, на свої ідеальні уявлення про майбутню професію. Але, коли вони стикаються з реаліями, ці уявлення піддаються помітним змінам. У студентів старших курсів превалюють мотиви особистого престижу, а саме перспектива досягнення належного положення у житті та пошана з боку оточення [13].

Для студентів, які навчаються на III курсі за спеціальністю «Фармація» у Кіровоградському базовому медичному коледжі, високий рівень значущості мають насамперед соціальні мотиви досягнення та ідентичності, які загалом перевищують рівень пізнавальних мотивів [14].

Дослідження думки випускників інтернатури показало, що подальшу кар'єру більшість провізорів пов'язує з аптеками й аптечними мережами (30,4%), вітчизняними оптовими фармацевтичними фірмами та представництвами іноземних фармацевтичних компаній (18,8%), роботою в лікарні (18,8%) [15].

У зв'язку з вищенаведеним дослідження мотиваційної спрямованості здобувачів фармацевтичної освіти в опануванні професії постає особливо актуальним у наш час.

Мета роботи – з'ясування пріоритетів майбутніх магістрів фармації у виборі місця праці за даними опитування старшокурсників фармацевтичного факультету Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами дослідження були результати анкетування 126 студентів, що становить 49,2% від загальної сукупності студентів IV та V курсів очної та заочної форм навчання. Основна частина респондентів (90,4%) – жінки. 64,3% студентів навчалися на денній формі навчання, чверть (25,4%) – на заочній формі, решта (10,3%) спочатку здобували фармацевтичну освіту на денній формі навчання, потім – на заочній. Практично рівні частки опитаних навчаються на IV (52,3%) та V (47,6%) курсах. Майже чверть (23,8%) студентів вже мають фах. Крім того, 5,6% опитаних паралельно здобувають іншу освіту.

Опитування було проведено за допомогою сервісу Google form. Окрім анкетування, використані методи аналізу, синтезу та узагальнення.

Таблиця 1

Розподіл респондентів за посадами, на яких вони хочуть працювати

Посада	%	Посада	%
Фармацевт в аптечній мережі	31	Клінічний фармацевт в лікарні	2,4
Фармацевтичний/медичний представник	19,8	Фармацевт в немережевій аптеці	0,8
Фармацевт в косметологічному кабінеті	13,5	Клінічний фармацевт в аптеці	0,8
Спеціаліст у фармацевтичній промисловості	4,8	Не бачу себе у фармації	15,9
Викладач	4,8	Інше (менеджер, бажання відкрити власний аптечний склад)	3,8
Фармацевт в оптовій фармацевтичній фірмі	2,4		

Таблиця 2

Графік роботи, якому надають перевагу респонденти

Графік роботи	%	Графік роботи	%
Робота у будні	36,5	Позмінно день/ніч	2,4
Денна позмінна робота	31,7	По тижнях	1
Нічні зміни	4	Не важливо	17,5
Через день	4	Інше (добами, після 12 години)	2,9

Результати дослідження та їх обговорення. Встановлено, що дві треті студентів (66,7%) працюють, причому 38,1% – у фармацевтичній; 4% – в медичній; 24,6% – в іншій галузі. Слід зауважити, що причини поєднання навчальної та трудової діяльності для студентів не тільки економічні, а й, зокрема, потреба у самовираженні [16], а робота у фармацевтичній сфері сприяє набуттю професійного досвіду.

Більшість респондентів бажають працювати у фармацевтичних закладах приватної власності (57,9%), роботі в державних закладах надає перевагу невелика кількість опитаних (6,3%), для 27% форма власності майбутнього місця праці не є важливою. Майже десята частина опитаних (8,7%) планує відкрити власний аптечний заклад.

У результаті проведеного нами дослідження встановлено, що близько третини опитаних (31%) хочуть працювати фармацевтом в аптечній мережі. Близько п'ятої частини (19,8%) бажають працювати фармацевтичним / медичним представником. Кількість респондентів, які зазначили інші спеціальності чи посади, є незначною. Заслугує уваги, що певна частина опитаних (4,8%) бажає займатися науково-педагогічною діяльністю. Слід зазначити, що 16% респондентів після закінчення фармацевтичного факультету не бачать себе у цій спеціальності (табл. 1).

Середня заробітна плата в Україні на час проведення дослідження, яка розрахована на основі даних з 80 106 вакансій на сайті work.ua, становить 15 492 грн, зокрема для фармацевтів – 17 000 грн [17]. Опитані студенти хочуть отримувати заробітну плату від «вищої за мінімальну» до 50 000 грн. Найбільша кількість опитаних (42,7%) зазначили очікуваний рівень зарплати на рівні не більше 15 000 грн. Трохи менша частка (36,9%) хоче отримувати 20 000 грн, 30 000 грн зазначили 15,6% і 50 000 грн очікують заробляти лише 4,8%. Зазначене узгоджується з опитуванням, за результатами якого ФФ бажали б заробляти до 45 000 грн [9].

Для дещо більшої, ніж дві третини (67,5%), частини опитаних важливою є офіційна оплата праці, для невеликої частини (6,3%) це не важливо, хоча трохи більше, ніж четверть (26,2%), не заперечують проти доплати «в конверті».

На запитання про те, який графік роботи був би зручним, найбільший рейтинг (орієнтовно по третині відповідей) має «робота по буднях» (36,5%) чи денна позмінна робота (31,7%). Неважливим є графік роботи для 17,5% респондентів (табл. 2).

Далі ми встановили додаткові переваги, які є важливими для респондентів у виборі місця праці. Насамперед це можливість кар'єрного росту (80%), зручне місце розташування (77,8%) та можливість отримання доплати за вищу продуктивність праці (75%). Дещо менш важливими є належні умови праці (69%), психологічна сумісність в колективі (68,3%) та гнучкий графік роботи (63,5%). Половина опитаних вказали на можливість безперервного професійного розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Додаткові переваги при виборі місця праці, які зазначили опитані

Основним джерелом інформації про вакансії у фармацевтичній галузі для 70,4% опитаних є Інтернет-ресурс для пошуку роботи work.ua. Респонденти також досить пріоритетними способами вважають пошук роботи через колег чи знайомих (56,8%) або в соціальних мережах (48%). Четверта частина опитаних (25,6%) інформацію про вакантні посади отримує з оголошень в аптечних закладах (рис. 2).

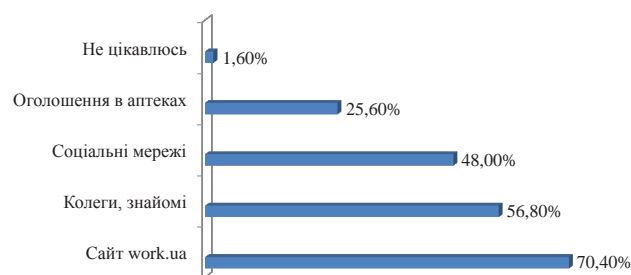

Рис. 2. Розподіл джерел інформації про вакантні посади, які вказали респонденти

Висновки. Внаслідок проведеного опитування 126 студентів старших курсів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького встановлено, що в основному майбутні магістри фармації надають перевагу роботі в аптечних мережах приватної форми власності, бажають працювати у будні чи позмінно вдень. Чотири десятих опитаних зазначили очікуваний рівень зарплати на рівні не більше 15 000 грн, що відповідає рівню середньої зарп-

лати та дещо нижче рівня заробітної плати для фармацевтів по Україні. Основними додатковими перевагами у виборі місця праці респонденти вважають можливість кар'єрного росту, зручне місце розташування та матеріальну компоненту – можливість отримувати більшу зарплату залежно від результатів праці. Більшість опитаних основним джерелом інформації про вакантні посади назвали сайт пошуку роботи work.ua.

ЛІТЕРАТУРА

1. Averianova A. Professional success as a basis for personal fulfillment. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho*. 2017;1(17):7-12. (In Ukrainian). Available from: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/psihol-visnik-17-2017-3.pdf>.
2. Dobrovolska A. The research of professional motivation of future pharmacists in the process of formation of the IT competence. *Fizyko-matematychna osvita*. 2018;4(18):45-54. (In Ukrainian). Available from: https://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/journals/2018-v4-18/2018_4-18-Dobrovolska_FMO.pdf.
3. Alhaddad MSJ. Undergraduate pharmacy students' motivations, satisfaction levels, and future career plans. *Taibah Univ Med Sci*. 2018;13(3):247-53. doi: 10.1016/j.jtumed.2018.03.004.
4. Arbab AH, Eltahir YAM, Elsadig FS, Yousef BA. Career Preference and Factors Influencing Career Choice among Undergraduate Pharmacy Students at University of Khartoum, Sudan. *Pharmacy (Basel)*. 2022;10(1):26. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35202075/>.
5. Younes S, Hammoudi Halat D, Rahal M, Hendaus M, Mourad N. Motivation, satisfaction, and future career intentions of pharmacy students: A cross-sectional preliminary analysis. *Curr Pharm Teach Learn*. 2022;14(11):1365-1372. doi: 10.1016/j.cptl.2022.09.026/
6. Shen G, Fois R, Nissen L, Saini B. Course experiences, satisfaction and career intent of final year pre-registration Australian pharmacy students. *Pharm Pract (Granada)*. 2014;12(2):392. Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25035715/>.
7. Alhaqan A, Smith F, Bates I. A global evidence review of systemic factors influencing participation in pharmacy professional development activities. *Res. Social Adm Pharm*. 2021;17(3):488-96. doi: 10.1016/j.sapharm.2020.04.019.
8. Horodetska I, Levytska O, Chukhray I, Korniyenko O, Bilushchak H. Research on the use of motivational tools in the practical activity of pharmaceutical specialists. *ScienceRise: Pharmaceutical Science*. 2022;3(37):19-26. Available from: <https://doi.org/10.15587/2519-4852.2022.259784>.
9. Hromovyk BP, Kremin YuI. Satisfaction of pharmaceutical specialists with the material and moral side of their job: a study. *Lvivskiyi medychniy chasopys*. (In Ukrainian). 2020;2-3:89-93. DOI: <https://doi.org/10.25040/aml2020.02-03.089>.
10. Yashchuk IS, Unhurian LM, Bielyaieva OI, Obrazenko MS, Voloshchuk ChY. Staff training as one of the strategic directions for increasing the competitiveness of specialists of pharmaceutical enterprises. *Odeskyi medychniy zhurnal*. 2023;1(182):89-92. (In Ukrainian). DOI: 10.32782/2226-2008-2023-1-19.
11. Socio-economic portrait of students: survey results. (In Ukrainian). Available from: <http://www.cedos.org.ua>.
12. Kotvitska AA, Zhyvora NV, Ovakimyan OS. Motivation of obtaining higher pharmaceutical education of students of the National pharmaceutical university. *Farmatsevtichnyi zhurnal*. 2018;1-2:41-50. (In Ukrainian). Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pharmazh_2018_1-2_7/.
13. Korzh YuV. The research of students professional activity motivation in the university of pharmacy. *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*. 2013;3(29):36-40. (In Ukrainian). Available from: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Uezyaf_2013_3_8.
14. Shymorova Yu. Peculiarities of educational motivation of future pharmacists. *Naukovi zapysky [Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]*. Seriya: Pedahohichni nauky. 2010;91:260-263. (In Ukrainian).
15. Kukhar OO, Bilan OA, Novykova LH. Study of career intentions of pharmacists – graduates of internship. *World Science*. 2019;2(3):46-50. (In Ukrainian). doi:10.31435/rsglobal_ws/31032019/6411.
16. Korchakova N. The combination of educational and work activities as a realization of the student youth's desire for economic separation. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 12. Psykholohichni nauky*. 2021;13(58). (In Ukrainian). Available from: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pn/article/view/1053>.
17. Do pharmacists in Ukraine receive a decent salary? *Shchotyzhnevnyk apteka*. 2023;117. (In Ukrainian). Available from: <https://www.apteka.ua/article/664652>.

Надійшла до редакції 18.12.2023 р.

Прийнята до друку 26.12.2023 р.

Електронна адреса для листування irupa_chukhray@ukr.net